

idegen romboló kultúrákkal. Csak az ősi keresztény nyugatrómai műveltség lehet az alapja az európai népek közösségének, az a kultúra, amelyért földrészünk élén a magyarsággal évszázadokon át véres harcokat vívott a keleti barbársággal szemben.

Ha az új alkotó politika ilyen történelmi gyökerekből fakad, nem természetes-e tehát, hogy az ugyanebből a szellemből kinőtt új művészet is visszamegy azokhoz az eredeti forrásokhoz, amelyekből az egész európai kultúra eredt és századokon keresztül táplálkozott? Nyugodtan mondhatjuk, hogy az európai szellem akkor találta meg legtökéletesebb modern kifejezési formáját, amidőn új építőművészete lebocsájtotta gyökereit ennek az ősi kultúratalajnak legmélyebb rétegeibe.

Talán felesleges hangsúlyoznunk, hogy a német művészetnek forrásmerítése nem pusztán másolás, lélektelen átvétel. A formakincs felhasználása csupán a klasszikus formák örökbecsű elemeinek célszerű alkalmazása, erősen leegyszerűsítve, a modern követelmények szerint alakított művészeti alkotásokon. A mai német művészet tehát új művészet, ahogy új a mai európai műveltség is, ha az ősi klasszikus alapokon épült is fel.

POZSONYI ZOLTÁN

A japáni és az angolszász nép

HA A CSENDES ÓCEÁN világába tekintünk, eltörpülnek előttünk a hazai és az európai méretek. Tizenhét Európa férne el a Csendes Óceán közel százhetven millió négyzetkilométernyi felületén. Singapore és Amerika közt az egyenlítőn oly hosszú az út, mintha az északi sarkról a délire költöznénk. Japán Kamcsatkától Singaporéig harcol, tehát akkora fronton, mintha Budapesttől a Délafrikai Egyesült Államokig küzdene. A Panama-csatornától a Fülöp-szigetekig 17.800 km. a legrövidebb út, tízszer oly hosszú, mint hazánk és Írország távolsága légvonalban. E megrázó méretek mögött a jövő világa rejtőzködik, a roppant méretek Távolkeleten roppant lehetőségeket is jelentenek.

Háromezer éve az európai ember a görög szigetek közt ismerkedett meg a tenger hatalmával és éltető erejével. Nagy történelmi út volt, míg eljutott a gépekig, megépíthette London és New York égig érő palotáit és telhetetlen raktárszörnyetegeit. Amikor pedig kinyújtotta kincskereső karját a világtengerekre, legutoljára ért el ez a mohó kéz a Csendes Óceánra. Alig száz éve, hogy Európa embere befészkelődhetett ott is, bár világa mindmáig idegen maradt számára. Él itt azonban egy nagymultú és nagyhivatású nép, melynek hazáját szigeti fekvésénél fogva Nagybritanniához szokták hasonlítani: Japán népe. Ennek a népnek is volt görög tengere, hol ősrégi időtől fogva hajós néppé nevelődött, a Nippon és Sikoku közt fekvő japán beltenger ezernyi apró szigetével. Itt kapcsolódott legbensőbben össze a tenger és a nép, amelynek Kelet nem idegen

világot, hanem otthont jelent. S Tokió a fejlődés mai szintjén már New Yorkkal méri össze nagyságát, mert lakossága már hat millióra gyarapodott.

Akié a tenger, azé a part és a szigetvilág is s ezzel együtt az övé a jövő. Három nagyhatalom nyújtotta ki kezét a Csendes Óceán birtoklásáért. Az angol világbirodalom karja dél felől a tengeren át nyúlt idáig. Az ausztráliai Sydney városát 1788-ban Angliából kitoloncolt fegyencek alapították. Csak a mult század ötvenes éveiben, az aranymezők felfedezésekor indult meg itt nagyobb tömegek bevándorlása s e szerencsés fordulat következtében 1856-ban megszüntetik a fegyencek szállítását. 1901-ben megalakul az ausztráliai államszövetség. 1924-ben hatvanezer dollárért megvásárolja Nagy-britannia Kelet Gibraltárját, az Oroszlánszellem Városát, Szingaporét. E fontos támaszpont jelentősége az 1860-as években mutatkozik először. Ekkor virágozik fel a kínai partok mentén az angol gazdasági érdekelttség: 1841-ben elveszik Kinától Hongkong szigétét, 1860-ban és 1899-ben ugyanitt a szárazföldi Kaulun felé terjeszkednek; 1842-ben a nagyhatalmak fegyverrel bírják rá Kinát Sangháj megnyitására. A terjeszkedésre az ópiumháború adott alkalmat, melynek sikerekor ismét kényszerítették Kinát, hogy tűrje el a lakosságot züllesztő és pusztító ópium szabad bevitelét. Egyébként is a színesek pusztítása az óceáni partokon egyre fokozódott. Ausztrália őslakosságát csaknem teljesen kiirtották, a szigetekét szintén. A szorgalmas kínai és japán munkásság bevándorlása ellen szigorú tiltó rendelkezéseket hoztak. A gazdasági kiaknázás mértéke is egyre fokozódott és a londoni bankok súlyos milliárdokat könyveltek el a csendesóceáni érdekeltségek javára. Ismételjük, a jövedelem nem csekély része a sárga faj kipusztítására alkalmazott ópiumkereskedelemből eredt.

Az angol előretöréssel párhuzamosan északon, Szibérián keresztül, az orosz hatalom nyújtotta ki kezét a Csendes Óceán felé. Az Amur-tartományt és Mandzsuriának egy részét 1852 és 1858 között vették el Kinától. E hódítást nyomon követte 1860-ban Vladivosztoke megalapítása. A város földrajzi helymegválasztása azonban nem szerencsés: a zárt Japán-tengerre tekint, melyből csak a japáni szigetek tengerszorosain át léphet az óceánra, keményebb télen pedig csak jégtörő hajókkal lehet megközelíteni a kikötőt. Az oroszok nem hittek Japán jövőjében, azért is adták a városnak a Vladivosztoke nevet, melynek hangzatos jelentése: Kelet Ura. 1871 óta távíró vonal kötötte össze Európával, 1891 és 1903 közt megépítették a világ leghosszabb transzkontinentális vasútvonalát Moszkvától Vladivosztokeig: e pálya hossza 6505 km. Vasúttal azonban nem lehet a tengert pótolni. Épezték az Északi Jegestenger szibériai partvidékét is felkutatta a Szovjet és megrakta állomásokkal, hogy átjárója legyen a Csendes Óceánra. Ebben az úgynevezett északkeleti átjáróban azonban csak két-három hónapra szakad fel a jégpáncél.

Végül a Csendes Óceán keleti partján az Északamerikai Egyesült Államok erősödtek meg. A mult század derekán terjeszkednek a Csendes Óceán partjáig, 1848-ban fedezik fel a kaliforniai aranymezőket, 1850-ben megalakul Kalifornia-állam és megalapítják San Francisco városát. 1867-ben — 7,200.000 dollárért, tehát potom

pénzért — megvásárolják az oroszoktól Alaszkát, 1898-ban pedig megszállják a Hawai- és a Fülöp-szigeteket. Ekkor elindul az amerikai tőke és vállalkozik a csendesóceáni világrész kizsákmányolására. A tőke és a fegyverek hatalma elbizakodottá tette az amerikaiakat, Roosevelt elnök kijelentette, hogy a Csendes Óceán amerikai tővá fog alakulni.

A Csendes Óceán azonban semmikép sem lehet „Amerika tava”. A Csendes Óceán földrajzi természeténél fogva Ázsiáé. Amerika csendesóceáni partján a négyezer méter magas Kordillerák lánchegysége húzódik. Hatalmas fal ez, melynek jeges ormaitól keletre más a táj, az éghajlat és az élet. Szigetek nem hívogatnak itt a Csendes Óceán síma víztükre felé. A természetes életnek nincsenek hídjai a tenger hátán. Ezzel szemben az óceán ázsiai oldalán minden növényi, állati és emberi életet a nagy tenger táplál. Belső Ázsia hegycsúcsai már a Pamirban észak és dél felé szétnyílnak. A magas medencéket kelet felé egyre alacsonyabbak váltják fel, a medencelépcsők egyre termékenyebbek lesznek, míg az egész alacsony, páratlan termékenységgű alföldek féloldalt már a tengerbe merülnek. A tenger alá süllyedt medencéket, a beltengereket pedig a természet minden gazdagságával megáldott szigetsor iveri zárják le. E szigetsor az Aleutáktól Új Zealandig ér, belőle rajzik kelet felé az a millió apró sziget, mely az éltető óceán ölében az ember otthona és pihenő helye. Az amerikai oldalon azonban a tenger és kontinens nincs benső kapcsolatban. Éppen e tény következményeinek csökkentésére vágta a technika a Panama-csotarnát, melyet csak 1920-ban adtak át a forgalomnak. Az ázsiai oldalon ugyanekkor a világ leghatalmasabb folyói fúzik össze a tengert és a szárazföldet egységes életgésszé.

A fehér ember tehát idegenül állt az óceán partján. Messziről üzte oda a meggazdagodás vágyálma vagy a hivatalos parancs. Dél-amerikai parti államainak népsűrűsége négyzetkilométerenkint 5—6 fő. Az egész Unió átlagos sűrűsége 16, az Európa felé tekintő oldalon 2—200, a csendesóceáni partvidéken csak 10, Kanadáé pedig átlagban véve 1 fő. Az ázsiai oldalon az európai kézben levő Ausztrália népsűrűsége 0.6 lélek. A fehér ember gazdasági érdekeltségeket hozott létre, ezzel szemben Japán, Kína és a Maláji Szigetvilág népe az őslakó jogán él e világrészben. A Maláji-szigetvilág népsűrűsége 30—100, Jáva és Madura szigetén 316 fő. — Kinának csaknem annyi lakosa van, mint az ötszázmilliós Európának. Közepesen 75 ember él itt egy négyzetkilométer területen, de valójában a termékeny alföldeken 3—400 ember szorong és tengődik tenyérnyi rizsparcellákon. A tulajdonképeni Japán alig terjedelmesebb, mint Nagymagyarország és rajta ma 75 millió ember él. Közepes népsűrűsége 186, Kvantó kerületben 500 fő; ha pedig csupán a termőföldre vonatkoztatjuk a lakosság lélekszámát, úgy egy négyzetkilométerre 980 lakos jut. Végeredményben tehát ha az ország területiségének eltartó erejét 100 emberrel mérem, akkor Japán 132 embert tart el, az USA 23-at, Ausztrália pedig csak 4-et.

Három hatalmas népcsaládnak van tehát joga a csendesóceáni tájhoz. A malájinak, a kinainak és a japáninak. A maláji a trópus buja gazdaságában él. A forró égőv seholsem a nagy erőfeszítések

hazája; Keleten sem. Innen tehát nem indulhatott ki erőteljes ellenállás az európai betörés ellen. Kína emberóceán, ezer és ezer kilométerre Kína marad minden irányban, nem érezte úgy át a megsemmisülés veszélyét, mint Japán. Japán keskeny. Átlag olyan széles, mint a Szeged és Budapest közti távolság. Magas hegygerincek tornyosulnak rajta, melyeken alig lehet megélni, a nép tömege a tengerpartokra szorul. Ez a keskeny és sűrűn lakott parti csík a tenger felől megtámadható és megsemmisíthető. A múlt század derekán hadihajók jelentek meg a partjain és városait bombázták. Így kényszerítették ki, hogy megnyissa kikötőit az európai és amerikai gazdasági térfoglalás számára. Nem volt visszavonulásra tér, csak egy lehetőség maradt; a fegyverrel szemben fegyvert, a géppel szemben gépet, a hajóval szemben hajót állítani. A mikádó látzólag kibékült az európaiakkal és 1869-ben fogadta a nagyhatalmak követét. Engedményeket tett, de egyszersmind új útra lépett. A japánok hihetetlen gyorsasággal átvették az európai gépcivilizáció eszközeit, tudományos intézeteit és iskoláit. Hazaszeretüket és faji összetartásukat csak fokozta ez az új történelmi korszak. Nagy nemzeti célokat tűztek maguk elé és élére állottak a pánázsiai mozgalomnak.

Japánt szigethelyzeténél fogva Kelet Angliájának szokták nevezni. Kelet és Nyugat Angliája között azonban több eltérő vonást találunk, mint hasonlót. Érdekes megfigyeléseket nyújt ilyen szempontból az összehasonlítás. Az angol szigetekre a kelta őslakók nyomultak a történelemben első ízben. Követte őket a római invázió, majd a germán csoportok betörése. Főleg angolszász, normann, dán törzsek jutottak rajta szerephez s e népek összeolvadása teremti meg a brit szigetek egységesnek mondható lakosságát. A japáni nép is több ősi faj összeolvadásából keletkezett. Ismeretlen időben Dél-ázsia felől származó törpe termetű, negrito őslakosság jut el déli Japánba. Ezeket észak felől előnyomuló erőteljesebb vadásznépek igázzák le. Majd a Krisztus előtti évezredekben ismét dél felől az elhaló és újra feltámadó holdistent imádó anyajogi törzsek érkeznek. Ezeket követve ural-altáji pásztornépek hódítanak a szigetekre, melyek Északkelet-Ázsia felől törnek be. Közéjük délről, a szigetekről érkező maláji népek keveredtek. Dél és Észak népei találkoztak tehát a szigetekre és olvadtak össze egy népcsaláddá. Az ázsiai puszták rokon turk hódítói az északjapáni tenger téli jegén nyomultak be, a dél felől érkező maláj és polinéziai csoportok hajós népek lévén szigetről-szigetre érkeztek. Kr. u. a 4. században Koreán keresztül terjedt át Japánba a lótényésztes. Ugyancsak Korea közvetítette a kínai műveltséget is, mely a japáni művelődés alapját alkotja. Kinából került át Kr. u. az 5. században a selyemhernyótenyésztés, a tea termelése és élvezete. Ez alkalommal csak megemlítjük, hogy a régi japáni állam és társadalom sok rokon vonást mutat a honfoglaló magyarság szervezetével.

De vezessük csak tovább az összehasonlítás fonalát!

Nagybritannia és Írország koncentrikusan egymásfelé tekintő, széleslátú szigetek. Hiányzik mellőlük a Japánra annyira jellemző, észak és dél felé továbbvezető szigetsor s így terjeszkedésük a tengerek hátán távoli területek felé irányult. Japán keskeny és a rajta

húzódo hegyláncokon embert elriasztó rengeteg erdők területnek el. A japáni nép mindenütt a tengerre tekint és a part mentén túlnépesedve a tengerből igyekszik élni. A nemzeti főeledel a hal és a rizs. A hal minden étkezésnél előkerül, reggel, délben, este. A környező tengerek a világ leggazdagabb halászterületei. 1935-ben közel 20 millió q. volt a bevallott halászsákmány. Nagybritannia ennek éppen a felét halászta. Japán 1937-ben 3.783 millió yen értékű árut hozott be, ebből csak 200 millió yen jutott élelmiszerekre, ellenben ugyanezen évben Nagybritannia behozatala 1.030 millió font sterling volt s ennek csaknem a felét élelmiszerre költötték, holott Nagybritannia lakossága csak 45 millió. Hal helyett főleg sertéshúst esznek az angolok. A japáni nép viszont táplálkozásában is rendkívül igénytelen — ellentétben az angolszász nép általános nagy étkezési igényeivel.

Nagybritannia igen gazdag a nyersanyagokban, főleg szénben és ércben. Japán ezekben a legszegényebb. Anglia közel 250 millió tonnányi szenet termelt 1937-ben és ebből 41 millió tonnát külföldre adott el. Japán 46 millió tonna gyengébb minőségű szenet termelt, a hiányzó szükségletét behozatallal fedezte. Mandzsuriából 14, Koreából és Sachalinból 2—2 millió, egyéb külföldi területekről 5.3 millió tonnát hozott be. Fogyasztása így is igen csekély atlantióceáni versenytársához képest. Japán azonban vizierővel pótolja a hiányzó energiamennyiséget. Egész Ázsia kihasznált viziereje 1935-ben 4.9 millió lóerő volt, ebből maga Japán 4.2 milliót állított elő.

A tulajdonképeni Japánban az összes kiviteli cikk értéke 1937-ben 3.175 millió yen volt, ebből 1183.8 millió yen a szövetek ára. Régebben a legnagyobb értékű kiviteli cikk a selyem volt. Ennek árából vásárolt az ország vasat, gyapotot, kőolajat, gummit. Ma a selyem és a gyapot közt körülbelül egyenlőképp oszlik meg a kivitt szövetek ára; főleg Indiából és Kinából ugyanis nagy mennyiségű gyapotot hozott be, melynek feldolgozásával jól keres. Japán ezzel a gyapottal öltözteti fel kontinentális szomszédainak millióit. A gyapot és a selyem hasznából építette hajó-óriásait, repülőgépeit, gyűjtötte fegyvereit és gépeit, melyekkel új világot hódít magának. Ma már a selyemhernyókra sincs úgy rászorulva nagyhatalmi állásának kiépítésében, mint régen, mert a világ első műselyemgyártója lett. 1937-ben 152 millió kilogrammot gyártott, ami a világtermelés 26%-ának felel meg. — Érték szerinti sorrendben az 1937. évi behozatalának legfőbb tételei a következők:

Ércek és fémek	901.1 millió yen
nyers gyapot	851.2 „ „
gyapjú	298.4 „ „
kőolaj	280.1 „ „
gépek	158.1 „ „
kaucsuk	99.2 „ „

A nagyipart tápláló megannyi termelvényt sorakoztatnak fel ezek a tételek. Világos ebből is, hogy Japán igényt tart azon területekre, melyeken a kívánt nyersanyagok megteremnek. Eddigi terjeszkedései is ezt a célt szolgálják: Korea (Chosen) látja el rizzzel,

Tai-Van (Formoza) főleg cukorral, Mandzsuria pedig hússal és szójababbal.

Tanulságos az összehasonlítás a föld megmunkálásának területén is. Nagybritanniában 1936-ban a mezőgazdaság 19.550.000 hektárt vett igénybe. Ebből 75%, azaz 14.201.000 hektár rét és legelő maradt. Japán mezőgazdasága ugyanez évben 9.994.000 hektár s ebből csak 33%, azaz 3.326.000 hektár jutott legelőnek és rétnak, 6.036.000 hektárt felszántottak; többet tehát, mint a sokkal terjedelmesebb brit mezőgazdasági területekből. Hogy a japáni népet a magas hegyek megbonthatatlan erdőterületei mennyire a tengerparti kis medencékbe szorítják, kiviláglik abból, hogy Japán erdőterülete 23.023.000 hektár, Nagybritanniáé ellenben csak 1.229.000 hektár. E szerint még a hegyek is inkább tengeri néppé formálják a japánit, mint az angol táj a sziget népét.

Nagy különbség még a két nép közt, hogy az angol szigeteken kicsiny a születési szám és aránylag nagy a halálozási érték. 1937-ben 1000 lakosra 14.9 születés és 12.4 halálozás jutott, Japánban pedig 30.7 születés dacolt 17.0 ezreléknyi halállal. A természetes szaporulat ott 2.5, itt 13.7 volt. Japán évente átlag egy millió lakossal szaporodik és győzelmes háborúja nyomán elegendő emberrel fog rendelkezni vezető világhatalmi területének ellátásához és rangjának megtartásához.

Szembenáll végül az angolszász kozmopolita szellemmel a japáni lélek hazafias önfeláldozása és rendkívül szívós munkabírása, valamint legendás összetartása. Mondják, hogy a japáni lelket az európai lélek sohasem tudja megérteni. Ez nagy igazság. A japáni lélek indítékaiban az ural-altáji és malajo-polinéziai vérségi kapcsolatok uralkodnak. Ezekhez pedig az angolszász szellemnek nincsenek lelki útjai. A polinéziai ősnépek felfogása szerint például, ha valaki gyujtogat, gyilkol, a sérelmet nem kell közvetlenül megtorolni, hanem a sértett hozzátartozói egy ártatlan házát gyujthatják fel és annak gyermekét ölik meg. Ez a harmadik saját bőrén érzi az elkövetett gaztett fájdalmát és együttérez azzal, kit elsőízben ért a fájdalom. Elindul tehát és az igazi bűnösön igyekszik végrehajtani a megtorlást, hogy a megbillent erkölcsi világrendet így állítsa helyre. Ha ezt nem teheti, ő is ártatlant kever a dologba, mindaddig, míg a kezdő gonoszt végzete el nem éri. Olyan féle jelenség ez, mint a maláji szigetekben az ámokfutás. Ha például egy anyának meghal a gyermeke vagy férjét meggyilkolják, őrjöngő fájdalmában sokszor lesz ámokfutóvá. Kést ragad és rohan, akit útjában ér, leszúrja. Végül őt is megölik. Ezzel a tömegvérengzéssel torolja meg a szenvedő a világrenden a sorscsapást. A japáni ezt nem teszi, annál kevésbbé, mert a türk vérségből örökölt nagy faji szervezői hajlama sem engedné. A japáni önmagát irtja ki, hogy az erkölcsi világrendet helyrebillentse. Ez az eljárása a sokat emlegetett harakiri. Előírt szertartások szerint az öngyilkos keresztül-kasul felmetszi hasát, azután fia vagy jóbarátja lemetszi a haldokló fejét. Tulajdonképp ősi eredetű emberáldozati szokás maradványával állunk itt szemben. Követnie kell annak is, aki miatt tettét elkövette. 1931-ben a londoni leszerelési konferencia az angol, amerikai és japáni flottát 10:10:7 arányban állapította meg. Japánra hátrá-

nyos volt ez az arányszám. A sérelem megtorlásaként több tengerésztest követett el harakirit, hogy önfeláldozásuk nyomán megtorlás következzen Japán ellenségeire. Ezek a példák mutatják, hogy a keresztény felfogással ellentétben a japáni lélek előtt az egyén életének nincs tényleges értéke. Felfogásuk szerint a halál módját mindenki a saját ízlése szerint választhatja. Innen ered a töménytelen öngyilkosság a Fudzsiyama vulkán, a szenthegy tetején vagy másutt sziklafokok peremén, zuhatagok szélén, mert az ilyen különös természeti szépségű helyeknek a japáni felfogás szerint külön szellemisége is van. Ilyen körülmények közt érthető, hogy ez a lélek bátran dobja oda életét a harcban a hazáért. Japánban nincs egyke és így a népes családokban nem jelent katasztrófát egy-egy személy önáldozata.

„Az én házam, az én váram!” — mondja az angol. Viszont Japánban könnyű bambuszfából épül a ház. Eltolható szobafalak, kinyitható házoldal jellemzik. A lakás és a virágos kert egygyé varázsolható. A szobát vastag gyékény borítja. Egy odadobott párna az ülőhely, egy másik a takaró, a fej alá kis fapad kerül és ime, kész a hálószoba. Érthető, hogy ilyen szobába cipővel nem szabad belépni. A fürdőszoba, bármily igénytelen is, sehol sem hiányzik. Japánban gyakori, — sokfelé mindennapos a földrengés. Már e miatt sem építkezhetnek úgy, mint mi. Az európai építkezési mód átvételének következménye volt az a szörnyű pusztulás, amely 1923-ban Tokiot érte: szinte kő kövön nem maradt a városban, kétszázezer ember pusztult el, az anyagi kár pedig kerekén 15 milliárd pengőre becsülhető. Egy-két év alatt sokkal hatalmasabb méretekben épült újra a főváros. Az építkezéseknél azonban egy különlegesen erős vasbetonszerkezetet alkalmaztak, mert úgy tapasztalták, hogy a földrengésnek magasépítkezéseknél csak a vasbetonszerkezet tud ellenállni. A családi házak építésénél pedig visszatértek a rugalmas szerkezetű faépítkezéshez, melynek egyik legfőbb anyaga a könnyű és hajlékony bambusz. A japáni család tehát örök készenlétben van a földrengések, tűzhányók és egyéb elemi csapások, főleg a tűzvészek ellen. Ez a készenlét nem engedi elpuhulni a ház és bútortzat nyújtotta kényelemben.

„Az arc a lélek tükré”, — mondja az európai ember. Távolkeleten az arc lárva, mely mögött elrejtőzködik a lelkület. Fölületesen ismerik a sárga fajt, akik ezt alattomoság vagy egyéb jellemhiba megnyilatkozásának tekintik. A japáni arc és viselkedés fegyelmezése egyidős a háromezer éves nemzettel. A szigorú nevelés egyik tétele: „Nevesse el haragját, ha pedig szomorúság szakad reá, temesse nevetésbe könnyeit az ember.” (I. Dzsucsiro, Japán, 46 l.) A japáni önfegyelmezés megrázó példáit jegyezték fel az 1923. évi földrengés idejéből. Szülők félig megsült hullái alól elevenen emelték ki a gyermekeket, mert a szülők és a felnőttek fegyelmezettségükkel a földrengést követő tűzvész idején arra törekedtek, hogy a kicsinyeket megvédjék. Ilyen elszánt és fegyelmezett népnél értjük meg, hogy a japáni nemes, a szamuráj felfogása szerint a harakiri a becsület megőrzésének fegyvere. A becsület követeli Japánban az egyéni élet alárendelését a nemzet életének. Így érthető,

hogy a szabad hazáért keresztény áldozatkészséggel küzdő magyar lélek vallomása, melyet Petőfi foglalt négy ragyogó sorba —

Sehonnai bitang ember,
Ki, most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete,

— bejárta Japánt és a hősi magyar lelkiületet közelhozta Japán szívéhez. Petőfi soraiból a busidó lélek a maga felfogásához képest a harakiri lényegét olvasta ki. (U. o. 44 l.).

Az európai és az angolszász lelki beállítottság tehát merőben különbözik a japáni érzésformától és gondolkodásmódtól. Itt rejlik a legmélyebb oka annak, hogy törekvéseik, érdekeik és harcmodoruk is szöges ellentétben állnak egymással mostani keleti világmérkőzésükben.

SZABÓ PÁL ZOLTÁN